

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo.okm@gov.fi

iina.berden@gov.fi

Kommentteja EU:n komission AgoraEU-ehdotukseen

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida opetus- ja kulttuuriministeriölle EU:n komission AgoraEU-ohjelmaehdotusta. AgoraEU on komission ehdotus Luova Eurooppa -ohjelman jatkajaksi EU:n seuraavalla budjettikaudella. EU:n budjettikauden päättyessä vuonna 2027 EU:n komissio ehdottaa budjettikaudesta 2028 alkaen uutta AgoraEU-ohjelmaa, jonka sisällössä uutismedian rooli korostuu merkittävästi nykyisestä.

Esitämme kunnioittavasti kommenttimme erityisesti uutismedian, lehdistön elinvoiman, kansalaisten sananvapauden, lukutaidon ja mediakasvatuksen kannalta sekä ottaen huomioon yleisön oikeuden vastaanottaa ammattimaisesti tuotettua toimituksellista tietoa.

Medialiiton pääviestit:

- Medialiitto kannattaa AgoraEU-ohjelmaehdotusta – myös Suomen tulisi kannattaa ehdotusta.
- Medialukutaidon asemaa tulisi vahvistaa AgoraEU-ohjelmassa.
- Paikallisen uutismedian rooli osallisuuden ja demokratian ylläpitämisessä olisi tunnistettava AgoraEU-ohjelmassa.
- Rahoituksen hakemiseen liittyvää hallinnollista taakkaa tulisi vähentää pieniltä toimijoilta.
- Uutisia koskevat erityistavoitteet mahdollistavat suomalaisen uutismedian ja journalismin tukihankkeita.
- Lukuisia erilaisia AgoraEU-ohjelmaan sopivia hanke-ehdotuksia tarjolla on EU:n rahoitettavaksi.

Medialiitto kannattaa AgoraEU-ohjelmaehdotusta – myös Suomen tulisi kannattaa ehdotusta

Medialiitto kannattaa EU:n komission AgoraEU-ohjelmaehdotusta erityisesti uutismedian kannalta. Ministeriön tulisi Suomen nimissä tukea ehdotusta EU:n neuvoston kulttuurikomiteassa.

Medialiitto pitää erittäin hyvänä, että komissio kiinnittää huomiota vapaan ja riippumattoman journalismin ja uutismedian tukemiseen ja mahdollistaa merkittävää EU-rahoitusta uutismedialle ja journalismille.

Medialiitto esittää jäljempänä muutaman parannusehdotuksen AgoraEU-ohjelmaluonnokseen ja pyytää kunnioittavasti, että ministeriö edistäisi niitä ohjelman jatkovalmistelussa EU:n neuvoston kulttuurikomiteassa.

EU:n komission tuki uutismedioille nykyisen, vuonna 2027 päättyvän budjettikauden Luova Eurooppa -ohjelman niin sanotun Monialaisen toimintalinjan tukien kautta on ollut esimerkiksi kotimaiselle uutismedialle näkymätöntä. Voidaan sanoa, että uutismedian ja riippumattoman journalismin tuen tarpeita ei ole kunnolla tunnistettu komissiossa aiemmin.

Ohjelmaehdotuksen artiklan 3 alakohdissa 1) ja 2) b) II. olevat uutisiin liittyvät tavoitteet on kirjattu selkeästi ja toimivalla tarkkuudella. Medialiitto toteaa, että myös artiklan 3 3) alakohdan (demokratian, kansalaisten, tasa-arvon, oikeuksien ja arvojen lohko) tavoitteet soveltuvat pitkälti myös uutismedian ja riippumattoman journalismin toimintaan.

Medialiitto kiinnittää ministeriön huomiota siihen, että myös eurooppalainen demokratiakilpihanke (https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/democracy-and-our-values_fi) ja komission tuore, 10.9.2025 julkistettu median resilienssiohjelma (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/state-union/state-union-2025/main-initiatives_en?prefLang=fi) tukevat hyvin vahvasti sitä, että uutismedian ja ammattimaisen journalismin toimintaedellytysten tukemiseen tulisi kiinnittää aktiivisesti huomiota ja varmistaa niiden elinvoima myös tulevaisuuden EU:ssa.

Medialiitto katsoo, että uutismediaa, journalismia ja demokratiaa eri tavoin tukevien rahoitusohjelmien tulisi olla linjassa keskenään. Tärkeää on pitää huolta siitä, että tärkeät hankkeet eivät "putoa ohjelmien väliin".

Medialukutaidon asemaa tulisi vahvistaa AgoraEU-ohjelmassa

Medialiitto kiinnittää ministeriön huomiota siihen, että medialukutaito on keskeinen väline disinformaation havaitsemisessa ja torjunnassa sekä sitä kautta myös demokratian vahvistamisessa. Medialukutaidolla ei kuitenkaan ole ohjelmaluonnoksessa erityistä asemaa.

Medialiitto ehdottaa, että medialukutaito nostettaisiin luonnoksen jatkovalmistelussa EU:n neuvoston kulttuurikomiteassa AgoraEU-ohjelmassa omaksi painopistealueekseen, erityisesti nuorten ja ikääntyneiden ryhmien osalta. Medialiitto korostaa, että EU:ssa tarvitaan kattavaa ja pitkäjänteistä rahoitusta koulutukselle, pedagogisille innovaatioille, opetusmateriaaleille sekä opettajien osaamisen kehittämiseksi.

Paikallisen uutismedian rooli osallisuuden ja demokratian ylläpitämisessä tunnistettava AgoraEU-ohjelmassa

Medialiitto korostaa, että paikallisilla uutismedioilla, sanomalehdistöllä, ja myös paikallisilla radiokanavilla on tärkeä rooli mediakasvatuksen, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja demokratian kannalta. Nämä mediat ovat kuitenkin usein aliresursoituja.

Esimerkiksi Uutismedian liiton jäsenlehtikustantajayrityksistä yli 70 prosenttia ei kuulu lehtikonserneihin. Se tarkoittaa sitä, että niiden henkilö-, osaamis-, teknologia- ja dataresurssit ovat käytännössä varsin vaatimattomia. Sama koskee tekoälyn tunnistamista ja hyödyntämistä.

Medialiitto katsoo, että edellä kuvatuista syistä AgoraEU-ohjelmassa tulisi varmistaa, että EU-rahoitus on saavutettavissa myös pienille, paikallisille uutismedioille, jotka ovat nykyisin erityisen haavoittuvia niukkuuden ja taloudellisen paineen alla.

Rahoituksen hakemiseen liittyvää hallinnollista taakkaa tulisi vähentää pieniltä toimijoilta

Monet tärkeät, kansallisesti keskeiset mediakasvatusalan toimijat jäävät helposti rahoituksen ulkopuolelle runsaan byrokratian vuoksi. Medialiitto viittaa pienten mediakasvatusalan toimijoiden niukkuuteen resursseihin.

Medialiitto ehdottaa, että ministeriö pyrkisi aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että AgoraEU-ohjelman hakuprosesseja yksinkertaistettaisiin ohjelman jatkovalmistelussa. Vaihtoehtoisesti ministeriön tulisi tarjota aktiivisesti tukea erityisesti pienemmille mediakasvatuksen ja muille media-alan toimijoille, joilla ei ole resursseja vaatimaan ja monimutkaisiin EU-rahoitushakuihin.

Uutisia koskevat erityistavoitteet mahdollistavat suomalaisen uutismedian ja journalismin tukihankkeita

Ehdotuksen 6 artiklaan kirjatut MEDIA+ -lohkon uutisia koskevat erityistavoitteet ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Medialiiton näkemyksen mukaan tavoitteet on kirjattu siten yleisesti, että ne mahdollistavat myös erilaisten kotimaista uutismediaa ja journalismia tukevien hankkeiden EU-rahoitusta.

Medialiitto pitää hyvänä, että uutisia koskevien erityistavoitteiden osalta komissio korostaa, että tavoitteet on toteutettava ”tiedotusvälineiden toimituksellista riippumattomuutta ja ammatillisia normeja kaikilta osin kunnioittaen”. Periaate on erittäin tärkeä. Medialiitolla ja Uutismedian liitolla on vahva osaaminen ja pitkä kokemus toimituksellisen riippumattomuuden ja toimituksellisen itsesääntelyn kokonaisuudesta.

Lukuisia erilaisia AgoraEU-ohjelmaan sopivia hanke-ehdotuksia tarjolla EU:n komission rahoitettavaksi

Medialiitto tunnistaa useita erilaisia AgoraEU-ohjelman tavoitteisiin sopivia rahoituskelpoisia hankekokonaisuuksia, joiden toteuttaminen olisi omiaan tukemaan ja edistämään vapaan ja riippumattoman uutismedian ja journalismin toimintaedellytyksiä niin Suomessa kuin laajemmin EU:ssa. Monet hankkeet ovat omiaan tukemaan kotimaista media-alaa myös laajemmin.

Listamme oheen esimerkinomaisesti muutaman AgoraEU-ohjelmaluonnokseen perustuvan hankkeen ja hankeaihion ehdotuksina. Pyydämme, että ministeriö tuo esille näitä esimerkkejä edustaessaan Suomea EU:n neuvoston kulttuurikomiteassa.

Yhteistä hanke-ehdotuksille on, että ne ovat monistettavia, skaalautuvia EU-tasolle ja tukevat AgoraEU-ohjelman ydintavoitteita – luottamus, osaaminen, innovaatio ja vastuullisuus – sekä tarjoavat Suomelle hyvän mahdollisuuden profiloitua ohjelman valmistelussa ja tulevissa rahoituksissa.

EU Newsrooms AI Sandbox

- Hankkeen avulla rakennettaisiin yhteisiä pelisääntöjä ja osaamista toimitusten tekoälykäyttöön.
- Hanke tukisi kotimaisten toimitusten kilpailukykyä ja loisi mallin, joka toisi suomalaiset uutismediat AI-innovaatioiden eturintamaan.
- Ehdotus perustuu globaalin uutismediajärjestön WAN-IFRA:n GAMI-työhön.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: digitaalinen transformaatio, osaamisen kehittäminen ja eettiset standardit.

Mediatunnisteet ja aitousmerkinnät

- Hanke vastaisi disinformaation ja generatiivisen tekoälysisällön tunnistamisen haasteeseen.
- Hanke mahdollistaisi suomalaisten toimijoiden vaikutusmahdollisuudet tekoälyn käytön merkitsemisen standardisoinnissa.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: mediataidot, läpinäkyvyys ja vastuullinen teknologian käyttö.

Responsible Media Index

- Hankkeella kehitettäisiin vastuullisuusmittaristoa, joka ohjaisi mainosrahoitusta luotettaviin medioihin, kuten esimerkiksi toimitukselliseen itsesääntelyyn (Suomessa <https://jsn.fi>) sitoutuneisiin tiedotusvälineisiin.
- Hanke vahvistaisi luotettavan journalismin tuottamisen liiketoimintaedellytyksiä ja lisäisi Suomen vaikuttavuutta EU-tason mittariston kehityksessä.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: mediavapaus, markkinoiden toimivuus, yhteiset mittarit.

Ulkomaisen vihamielisen informaatiovaikuttamisen, FIMIn (Foreign information manipulation and interference) tunnistamisen työkalujen kehittäminen

- Ulkomainen vihamielinen informaatiovaikuttaminen voi olla kriittinen uhka demokratialle esimerkiksi vaalien yhteydessä.
- Hanke keskittyisi ulkomaisen vihamielisen informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen tarvittavien uusien työkalujen kehittämiseen aikana, jolloin generatiivisen tekoälyn käyttö nopeuttaa ja voimistaa vihamielisten toimijoiden vaikuttamistoimia.
- Suomessa media-alan yritysten huoltovarmuusorganisaatio Mediapooli kehittää uutistoimitusten tueksi tunnusmerkistöä, joka tukee pahantahtoisen ja systemaattisen informaatiovaikuttamisen tunnistamista. Mediapoolin resurssit ovat vaatimattomat. Lisätietoja <https://mediapooli.fi/en/julkaisut/russian-fimi-attempts-finland>.
- Asiaan liittyvät osaltaan muun muassa nämä sivustot: https://commission.europa.eu/topics/countering-information-manipulation_en ja <https://checkfirst.network/operation-overload-an-ai-fuelled-escalation-of-the-kremlin-linked-propaganda-effort/>, joka avaa hyvin sitä, kuinka muun muassa Venäjä kuormittaa uutistoimituksia disinformaatiolla.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: disinformaation ja ulkomaisen tiedonmanipuloinnin ja häirinnän havaitseminen ja torjunta.

Tietoisuuden ja ymmärryksen lisääminen journalismista ja uutisoinnista demokratian kulmakivenä esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten keskuudessa

- Hankkeen tavoitteena olisi kehittää ja sopia suosituksia rikosprosessien toimijoille, kuten erityisesti poliisille, poliisin esitutkijoille ja syyttäjiille siitä, miten esimerkiksi toimittajiin kohdistuvien kunnianloukkausten, vainoamisten ja muiden viharikosten viranomaiskäsittely tapahtuisi priorisoidusti ja tehokkaasti. Samalla varmistettaisiin tietoisuus journalismin merkityksestä demokraattiselle yhteiskunnalle ja se, että rikosoikeusjärjestelmä suojelisi esimerkiksi tietoverkossa kaltoin kohdeltuja ja uhattuja journalisteja, eikä kiusaajia ja rikoksentekijöitä.
- Hankkeen esimerkkinä toimii hyvin Alankomaissa kehitetty malli, joka on hyvä esimerkki eurooppalaisesta parhaasta käytännöstä. Lisätietoja mallista löytyy täältä: <https://persveilig.nl/about-us>.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: toimittajien ja uutismedioiden suojele.

Kun lopullinen AgoraEU-ohjelma valmistuu, voimme toimittaa AgoraEU-tavoitteiden mukaisia hanke-ehdotuksia myös uusista, esimerkiksi lukutaitoon, mediakasvatukseen ja erityisesti paikalliseen uutismediaan kohdistuvista rahoitushankkeista.

Lopuksi

Näiden kommenttien lisäksi toimitamme liitteenä ministeriön tiedoksi Medialiiton lausunnon 26.5.2025 EU:n komission Oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosastolle (DG JUST) eurooppalaisen demokratiakilven konsultaatiossa.

Jatkamme mielellämme keskustelua ministeriön kanssa EU:n komission AgoraEU-ohjelmasta ja vastaavista rahoitusmahdollisuuksista uutismedialle ja muulle media-alalle.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja
Jukka.holmberg@medialiitto.fi

Ismo Huhtanen
toimialajohtaja, uutismedia
ismo.huhtanen@uutismediat.fi

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.